

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Факультет № 6

Кафедра кримінального процесу, криміналістики та експертології

ЛЕКЦІЯ

з навчальної дисципліни **Організація та проведення негласних
слідчих (розшукових) дій**
обов'язкових/вибіркових компонент
освітньої програми першого/ другого рівня вищої освіти

**за темою № 8. Фіксація ходу і результатів проведення негласних
слідчих (розшукових) дій**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол № 7 від 30.08.2023 р.

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол № 7 від 25.08. 2023 р.

ПОГОДЖЕНО

Секцією науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол № 7 від 29.08.2023 р.

Розглянуто на засіданні кафедри кримінального процесу, криміналістики та експертології факультету № 6 ХНУВС (протокол від 21.08.2023 № 7)

Розробник:

1. Професор кафедри кримінального процесу, криміналістики та експертології факультету № 6 ХНУВС, доктор юридичних наук, професор Пчолкін В.Д.

Рецензенти:

1. Професор кафедри криміналістики, судової експертології та медичної підготовки факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор Степанюк Р.Л.

2. Доцент кафедри криміналістики Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого кандидат юридичних наук, доцент Мусієнко О.Л.

План.

1. Поняття фіксації негласних слідчих (розшукових) дій та її процесуальна регламентація.
2. Алгоритм дій працівників правоохоронних органів при фіксації негласних слідчих (розшукових) дій.
3. Дослідження інформації, отриманої при застосуванні технічних засобів.
4. Документальна фіксація результатів проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

Рекомендована література:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про захист прав людини і основоположних свобод: Конвенція Ради Європи від 4 листопада 1950 р. (в ред. від 1 червня 2010 р.) (Зі змінами та доповненнями, внесеними Протоколом № 11 від 11 трав. 1994 р., Протоколом № 14 від 13 трав. 2004 р.): URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
3. Про Національну поліцію: Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580- VIII: URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
4. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» // Відомості Верховної Ради України, 1992, N 22, ст.303 : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12/ed20130811#Text>
5. Закон України «Про судову експертизу» // Відомості Верховної Ради України, 1994, N 28, ст.232 : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>
6. Закон України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори» // Відомості Верховної Ради України, 1995, N 10, ст.60 : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/60/95-%D0%B2%D1%80#Text>
7. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України, 2001, № 25-26, ст.131 : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
8. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р.// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88 : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
9. Закон України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 № 1697-18 [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України». Верховна Рада України : URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18> Закон України «Про службу безпеки України» прийнятий 25 березня 1992 року N 2229-XII // Відомості Верховної Ради України, 1992, №27, ст.382.
10. Закон України «Про державну таємницю» прийнятий 21 січня 1994 року N 3855-XII (із змінами і доповненнями від 19 червня 2003 року)
11. Закон України «Про контррозвідувальну діяльність» прийнятий 26 грудня

- 2002 року N 374-IV // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 374. Ст. 482.
12. Закон України «Про Державну прикордонну службу України» прийнятий 3 квітня 2003 року N 661-IV
 13. Закон України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» від 23 грудня 1993 р. № 3781-XII [Електронний ресурс]: Офіційний веб-портал Верховної Ради України. Реж. доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3781-12>
 14. Закон України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» від 23 грудня 1993 р. № 3782-XII [Електронний ресурс]: Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3782-12>
 15. Про затвердження Положення про Національну поліцію : постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 877 [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України». Верховна Рада України : URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF#n9>
 16. Інструкція про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні, затверджена Наказом Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України 16.11.2012 № 14/1042/516/1199/936/1687/5
 17. Про організацію діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України : наказ МВС України від 06.07.2017 № 570 [Електронний ресурс]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0918-17>
 18. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : наказ МВС України від 07.07.2017 № 575 [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17>
 19. Про затвердження Положення про Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України : наказ Нац. поліції України від 09.10.2019 № 867 Київ : РВВ МВС і Нац. поліції України, 2019.

Допоміжна

- Білічак О.А. Негласні слідчі (розшукові) дії. К.: Центр навч.-наук. та наук.-практ. вид. НАСБ України, 2014. 360 с.
- Бражник Ю. Ю. Негласні слідчі (розшукові) функції у кримінальному процесі / Ю. Ю. Бражник // Право і безпека. 2012. № 4. С. 135-139.
- Галаган В. І. Використання у доказуванні результатів негласних слідчих (розшукових) дій / В. І. Галаган // Становлення системи негласного розслідування у кримінально-процесуальному законодавстві України : матеріали круглого столу (Київ, 7 жовт. 2011р.). К., 2011. С. 33-37.

- Кудінов С.С., Шехавцов Р.М. Загальноправова характеристика та визначальні процесуальні основи проведення негласних слідчих (розшукових) дій // Негласні слідчі (розшукові) дії та особливості їх проведення оперативними підрозділами органів внутрішніх справ: навчально-практичний посібник / Б.І. Бараненко, О.В. Бочковий, К.А. Гусєва та ін.; МВС України Луган. держ. ун-т. внутр. справ ім. О.Є. Дідоренка. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2014. С. 40-87.

- Процесуальне керівництво прокурором негласними слідчими (розшуковими) діями: Наук. практ. посібник / Є.М. Блажівський, І.М. Козьяков, В.В. Мухін та ін. – К.: Національна академія прокуратури України, 2014. 304

- Сергєєва Д.Б. Використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному процесуальному законодавстві : Монографія. К., 2014. – 272 с.

Юхно О. О. Особливості використання інформаційних технологій під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій та їх процесуальне оформлення. Вісник ХНУВС. 2016. № 2 (73)С. 86–95.

Інформаційні ресурси

- – Національна парламентська бібліотека України.
- <http://www.court.gov.ua/vscourt>– офіційний веб портал судової влади в Україні.
- офіційний веб-сайт Генеральної прокуратури України.
- <http://www.minjust.gov.ua> – Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України.
- <http://www.mvs.gov.ua>– офіційний веб-сайт Міністерства внутрішніх справ України.
- <http://www.nbu.gov.ua>– Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського.
- <http://www.police.ua> – Форум працівників МВС України.
- <http://www.portal.rada.gov.ua>– офіційний веб-сайт Верховної Ради України.
- <http://www.pravoznaves.com.ua> – Електронна бібліотека юридичної літератури “Правознавець”.
- – єдиний реєстр судових рішень в Україні.
- <http://www.sc.gov.ua> – офіційний веб-сайт Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільний і кримінальних справ.
- <http://www.scourt.gov.ua>– офіційний веб-сайт Верховного Суду України.

ВСТУП

Тема проведення фіксації негласних слідчих (розшукових) дій є досить складна, проте на сьогоднішній день в зв'язку із оголошеною в державі боротьбою з корупцією, є надзвичайно актуальною. Але негласні слідчі (розшукові) дії проводяться не лише в корупційних справах. Вони застосовуються і при розслідуванні інших видів кримінальних правопорушень.

Суворе додержання положень КПК України під час здійснення процесуальних дій в кримінальному провадженні є прямим обов'язком керівника органу досудового розслідування, слідчого, прокурора, оперативного співробітника під час вчинення процесуальних дій в кримінальному провадженні. Законом не допускається не додержання, чи додержання не в повному обсязі положень кримінального процесуального законодавства України співробітником правоохоронного органу. Дана обставина є надзвичайно важливою для подальшого вирішення судом питання щодо допустимості отриманих в кримінальному провадженні доказів.

Положеннями ч.1 ст. 84 та ч.1 ст. 86 КПК України встановлено, що доказ може бути визнаний допустимим, **лише в тому випадку, коли він отриманий виключно в порядку, передбаченому положеннями Кримінального процесуального кодексу України**. В інших випадках, доказ не може бути визнаний доказом та не може бути визнаний допустимим.

Відповідно ж до ч.2 ст. 86 КПК України, недопустимий доказ не може бути використаний при прийнятті процесуальних рішень, на нього не може посилатися суд при ухваленні судового рішення.

Таким чином, в процесі фіксації негласних слідчих (розшукових) дій необхідно звертати особливу увагу на порядок отримання доказів слідчим та прокурором та ретельно з'ясовувати, чи в порядку, передбаченому положеннями КПК України, отриманий той чи інший доказ в кримінальному провадженні. Це правило безумовно повинно застосовуватися до доказів, які отримані під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

1. Поняття фіксації негласних слідчих (розшукових) дій та її процесуальна регламентація

Законодавством України встановлено, що доказування в кримінальному провадженні повинно здійснюватись шляхом збирання, перевірки та оцінки доказів з метою встановлення обставин, що мають значення для певного кримінального провадження. Стороні обвинувачення законодавець надав право здійснювати збирання доказів, поряд з іншими можливостями, передбаченими частиною другою ст. 93 КПК України, шляхом проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій.

Суб'єктами організації та проведення негласних слідчих (розшукових) дій слід вважати службових осіб уповноважених законом органів, що приймають рішення щодо їх здійснення, організовують та виконують необхідні дії, спрямовані на отримання відомостей, що входять до предмета доказування у кримінальному провадженні.

Відповідно суб'єктами проведення негласних слідчих (розшукових) дій є: слідчий суддя (за винятком передбачених законом випадків, слідчий, що веде досудове розслідування, прокурор, який здійснює процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, керівник органу досудового розслідування, оперативний підрозділ, що виконує доручення слідчого на проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

Суб'єктами проведення негласних слідчих (розшукових) дій з метою забезпечення їх організації та здійснення може використовуватись *допомога та сприяння осіб, що добровільно співпрацюють із правоохоронними органами на засадах конфіденційного співробітництва*. Особи, що співпрацюють з органами досудового розслідування на конфіденційній основі, також можуть допомагати у створенні умов для безпосереднього проведення негласних слідчих (розшукових) дій або ж брати особисту участь в їх здійсненні.

Відповідно до законодавства України слідчий має право негласно виявляти та фіксувати сліди тяжкого злочину, документи та інші предмети, що можуть бути доказами про злочин чи особу, яка його вчинила.

У ст. 252 КПК України зазначається що :

1. Фіксація ходу і результатів негласних слідчих (розшукових) дій повинна відповідати загальним правилам фіксації кримінального провадження. За результатами проведення негласної слідчої (розшукової) дії складається протокол, до якого в разі необхідності долучаються додатки. Відомості про осіб, які проводили негласні слідчі (розшукові) дії або були залучені до їх проведення, у разі здійснення щодо них заходів безпеки можуть зазначатися із забезпеченням конфіденційності даних про таких осіб у порядку, визначеному законодавством.

2. Проведення негласних слідчих (розшукових) дій може фіксуватися за допомогою технічних та інших засобів.

3. Протоколи про проведення негласних слідчих (розшукових) дій з додатками не пізніше ніж через двадцять чотири години з моменту припинення зазначених негласних слідчих (розшукових) дій передаються прокурору.

4. Прокурор вживає заходів щодо збереження отриманих під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій речей і документів, які планує використовувати у кримінальному провадженні.

Отже, фіксація ходу і результатів негласних слідчих (розшукових) дій здійснюється складанням протоколу відповідної негласної слідчої (розшукової) дії та фіксуванням на технічні носії (аудіо-, відеокасети, CD-, DVD-диски, карти пам'яті тощо) інформації про хід, результати цієї негласної слідчої (розшукової) дії, складанням планів, схем, фототаблиць, стенограм тощо.

Виконання фіксації негласних слідчих (розшукових) дії повинно відповідати загальним правилам фіксації кримінального провадження, які встановлені у ст.ст. 103–107 КПК. Отже, на негласні слідчі (розшукові) дії поширюється положення глави 5 КПК України – «Фіксування кримінального провадження. Процесуальні рішення».

Слід звернути увагу на те, що відповідно до ч.1 ст. 106 та ч.6, ст. 246 КПК України, протокол за результатами проведення негласної слідчої (розшукової) дії складається суб'єктом, що безпосередньо її виконував, тобто слідчим, прокурором, співробітником оперативного підрозділу, що проводив негласну слідчу (розшукову) дію за дорученням слідчого.

Отже, процесуальними джерелами доказів, які зібрані слідчим, прокурором в результаті проведення негласних слідчих (розшукових) дій, можуть виступати **протоколи процесуальних дій та додатки до них**, а також **носії інформації, на яких за допомогою технічних засобів зафіксовані хід та результати проведення негласної слідчої (розшукової) дії.**

Протоколи про проведення негласних слідчих (розшукових) дій з додатками не пізніше ніж через двадцять чотири години з моменту припинення зазначених негласних слідчих (розшукових) дій передаються прокурору, який вживає заходів щодо збереження отриманих під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій речей і документів, які планує використовувати у кримінальному провадженні.

В окремих випадках, якщо до проведення негласної слідчої (розшукової) дії залучалися **співробітники (спеціалісти) оперативних підрозділів**, вони також можуть бути залучені до участі у складанні протоколу за результатами проведення негласної слідчої (розшукової) дії з метою надання допомоги та сприяння в експлуатації спеціальних технічних засобів, розшифровки змісту зафіксованої інформації. Відомості про осіб, які проводили негласні слідчі (розшукові) дії або були залучені до їх проведення, у разі здійснення щодо них заходів безпеки можуть зазначатися із забезпеченням конфіденційності даних про таких осіб у порядку, визначеному законодавством

Таким чином, негласне виявлення та фіксування слідів тяжкого злочину полягає у здійсненні працівником поліції комплексу негласних слідчих (розшукових) дій для безпосереднього пізнання і сприймання властивостей, стану, характерних ознак і зв'язків об'єктів матеріального світу з метою встановлення місця події, вивчення його обстановки, виявлення слідів тяжкого злочину, предметів, які можуть бути доказами у кримінальному провадженні, особи, що вчинила злочин, а також іншої інформації, яка вказувала б на злочин, його наслідки, причини та умови, що сприяли його вчиненню.

Негласне виявлення та фіксування слідів тяжкого злочину, документів та інших предметів, що можуть бути доказами кримінальному провадженні, слідчі здійснюють з метою:

- виявлення, фіксації та вилучення слідів, предметів, речей, документів, які мають значення для розкриття та розслідування злочинів, встановлення обставин діяльності злочинних угруповань;
- для розшуку та встановлення невідомих злочинців, які після вчинення тяжкого злочину зникли з місця, а також осіб, які причетні до діяльності злочинних угруповань;

– для встановлення обставин вчинення злочину, використаних при цьому знарядь, засобів злочину і предметів злочинного посягання;

– для встановлення місця переховування предметів, речей, майна та інших цінностей, здобутих злочинним шляхом та вжиття заходів щодо забезпечення відшкодування матеріальних і моральних збитків, заподіяних злочином.

Для негласного виявлення, вивчення і фіксації слідів та інших джерел інформації здійснюються окремі негласні слідчі (розшукові) дії, дозволені законом, при цьому мають бути враховані наступні обставини:

– доцільність і достатність тієї чи іншої негласної слідчої (розшукової) дії;

– її відповідність поставленій меті, яку необхідно досягти;

– особливості здійснення негласної слідчої (розшукової) дії (забезпечення конспірації, безпеки працівників і т. ін.);

– дотримання законності, правове забезпечення негласної слідчої (розшукової) дії (дозвіл керівництва, клопотання прокурора, санкція суду);

– матеріально-технічне, інформаційне та морально-психологічне забезпечення реалізації відповідної дії.

Питання визнання того чи іншого предмета, речовини, документа, інших об'єктів негласних слідчих (розшукових) дій носієм інформації, відомостей про ознаки вказаних предметів інколи вимагає спеціального дослідження.

З метою негласного виявлення та фіксування ознак тяжкого злочину, що можуть бути доказами у кримінальному провадженні, слідчі мають право негласно, таємно досліджувати із застосуванням криміналістичних та інших методів, заснованих на досягненнях науки, різні предмети, їх частини, копії, матеріали, вироби, продукти харчування, товари, сліди діяльності людини, фізіологічні виділення людини і тварини (слина, кров, сеча і т. ін.).

Спеціальному дослідженню підлягають предмети і документи, отримані в процесі збирання зразків продуктів, засобів та речовин для порівняльного аналізу, контрольних та оперативних закупок і контрольованих поставок, інших негласних слідчих (розшукових) дій, проведених в інтересах виконання завдань кримінального судочинства.

2. Алгоритм дій працівників правоохоронних органів при фіксації негласних слідчих (розшукових) дій.

У відповідності до наданих повноважень, передбачених пунктом 2 статті 40 Кримінального процесуального кодексу України слідчий проводить негласні слідчі (розшукові) дії у порядку визначеному розділом 3 глави 21 «Негласні слідчі (розшукові) дії». Проведення негласних слідчих (розшукових) дій слідчий може доручити відповідним оперативним підрозділам (п. 3 ч. 2 ст. 40).

Відповідно до КПК слідчий вправі доручити оперативному підрозділу проведення наступних негласних слідчих (розшукових) дій: аудіо-, відеоконтроль особи (ст. 260 КПК), накладення арешту на кореспонденцію (ст. 261 КПК), огляд і виїмка кореспонденції (ст. 262 КПК), зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (ст. 263 КПК), зняття інформації з

електронних інформаційних систем (ст. 264 КПК), обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи (ст. 267 КПК), установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу (ст. 268 КПК), спостереження за особою, річчю або місцем (ст. 269 КПК), аудіо-, відеоконтроль місця (ст. 270 КПК), контроль за вчиненням злочину (ст. 271 КПК), негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження (ст. 274 КПК).

Правовою підставою, здійснення негласних слідчих (розшукових) дій оперативними підрозділами, є письмове доручення слідчого або прокурора в кримінальному провадженні. У цьому випадку, на час проведення зазначених дій, працівник оперативного підрозділу набуває повноважень слідчого. *Звертаємо увагу, що працівники оперативних підрозділів не мають права здійснювати процесуальні дії у кримінальному провадженні за власною ініціативою або звертатися з клопотаннями до слідчого судді чи прокурора.*

Під дорученням оперативному підрозділу про проведення негласної слідчої дії слід розуміти вимогу слідчого до керівника оперативного підрозділу виконати у визначений термін певну негласну слідчу (розшукову) дію та повідомити про її результати. Зазначені доручення надаються у письмовій формі і є обов'язковими для оперативного підрозділу (ч.1, ч. 3 ст. 41 КПК).

Разом із дорученням керівнику оперативного підрозділу направляється копія ухвали слідчого судді, або копія постанови прокурора або слідчого про проведення негласної слідчої (розшукової) дії.

З метою дотримання умов **конспірації**, досягнення максимального позитивного результату при проведенні запланованих негласних слідчих (розшукових) дій, доручення необхідно направляти виконавцю через підрозділи документального забезпечення та режиму з дотриманням вимог таємного діловодства. Це обумовлено тим, що на негласні слідчі (розшукові) дії поширюються положення **глави 40 КПК України** – «Кримінальне провадження, яке містить відомості, що становлять державну таємницю».

Слідчим, прокурором у дорученні обов'язково зазначається: *посада, звання, клас, орган досудового розслідування, прізвище та ініціали посадової особи; реєстраційний номер кримінального провадження; контактний телефон; оперативний підрозділ, якому доручено проведення негласних слідчих (розшукових) дій згідно з напрямками оперативно-службової діяльності; стислий зміст обставин злочину; правова кваліфікація злочину (частина, стаття Кримінального кодексу України); відомості про особу (осіб), місце або річ, щодо яких необхідно провести негласну слідчу (розшукову) дію; обставини, що дають підстави підозрювати особу у вчиненні злочину; вид негласної слідчої (розшукової) дії та обґрунтування строку її проведення; обґрунтування неможливості отримання відомостей про злочин та особу, яка його вчинила, в інший спосіб; відомості залежно від виду негласної слідчої (розшукової) дії про певні ознаки, які дозволяють унікально ідентифікувати абонента спостереження, телекомунікаційну*

мережу, кінцеве обладнання тощо; очікувані результати проведення негласної слідчої (розшукової) дії та докази, які можуть мати суттєве значення для з'ясування обставин злочину або встановлення осіб, які його вчинили.

До доручення обов'язково додається витяг з Єдиного реєстру досудового розслідування та постанова слідчого, прокурора про прийняте рішення щодо проведення негласної слідчої (розшукової) дії.

У випадках проведення негласної слідчої (розшукової) дії за клопотанням прокурора або слідчого, до оперативного підрозділу **додається ухвала судді**, належним чином завірена **у двох примірниках**, один з яких залишається в оперативному підрозділі, інший у підрозділі, на який покладено виконання окремих оперативно-розшукових заходів.

При проведенні негласної слідчої (розшукової) дії у порядку, передбаченому статтею 250 КПК, до оперативного підрозділу направляється постанова слідчого, прокурора, на виконання якої, у дорученні крім обов'язкових вищезазначених відомостей, додатково обґрунтовуються виняткові підстави її проведення з наданням підтверджуючих документів.

Постанова про проведення негласних слідчих (розшукових) дій складається у відповідності до вимог статті 251 КПК.

3. Дослідження інформації, отриманої в ході фіксації застосування технічних засобів

Дослідження інформації, отриманої при застосуванні технічних засобів, у разі необхідності здійснюється за участю спеціаліста. Слідчий вивчає зміст отриманої інформації, про що складається протокол. При виявленні відомостей, що мають значення для досудового розслідування і судового розгляду, в протоколі відтворюється відповідна частина інформації, після чого прокурор вживає заходів для збереження отриманої інформації.

Технічні засоби, що застосовувалися під час проведення зазначених негласних слідчих (розшукових) дій, а також первинні носії отриманої інформації повинні зберігатися до набрання законної сили вироком суду.

Носії інформації та технічні засоби, за допомогою яких отримано інформацію, можуть бути предметом дослідження відповідних спеціалістів або експертів у порядку, передбаченому КПК України..

Розглядаючи питання, пов'язані з використанням технічних засобів у сфері правоохоронної діяльності, необхідно передусім з'ясувати, що розуміють під терміном «технічні засоби» у тих випадках, коли він використовується в нормативно-правових актах, що стосуються діяльності правоохоронних органів з виявлення, попередження, розкриття й розслідування злочинів, а також розгляду кримінальних проваджень в суді.

Під «технічними» засобами слід розуміти сукупність технічних, програмно-технічних та програмних засобів, спеціальних пристроїв, автоматизованих систем, речовин та науково обґрунтованих способів і тактичних прийомів їхнього використання правоохоронними органами із суворим дотриманням принципу законності для протидії злочинності.

Дослідження інформації, отриманої при застосуванні технічних засобів, здійснюється слідчим, прокурором, за необхідності – за участі спеціаліста.

Спеціалістом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками застосування технічних або інших засобів та може надавати консультації під час досудового розслідування та судового розгляду з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок (ч. 1 ст. 71 КПК України).

Крім спеціаліста до участі у даній слідчій дії залучаються **поняті**. Якщо слідчий вважає доцільним участь понятих, в якості понятих він запрошує не менше двох незаінтересованих осіб (ч. 7 ст. 223 КПК України).

За результатами проведення даної слідчої дії складається протокол з дотриманням вимог ст. 104 КПК України. Крім обов'язкових відомостей та реквізитів, при виявленні у інформації, що досліджується, відомостей, які, на думку слідчого мають важливе значення для справи, в протокол заноситься дослівно частина або вся інформація.

Після дослідження інформації засоби, за допомогою яких вона отримана, та сам носій інформації повинні зберігатися до набрання законної сили вироком у даній справі. При цьому прокурор повинен вжити всіх заходів для виключення ушкодження або підміни технічних засобів та носія інформації.

За необхідності, якщо це обумовлено обставинами справи, по даним технічних засобам можуть бути призначені і проведені експертизи.

4. Документальна фіксація результатів проведення негласних слідчих (розшукових) дій

Під результатом негласних слідчих (розшукових) дій розуміють сукупність отриманих під час проведення заходу відомостей про вчинення злочину, про осіб, що ухиляються від кримінальної відповідальності, слідства чи суду.

Фіксація ходу і результатів негласних слідчих (розшукових) дій здійснюється складанням протоколу відповідної негласної слідчої (розшукової) дії та фіксуванням на технічні носії (аудіо-, відеокасети, CD-, DVD-диски, карти пам'яті тощо) інформації про хід, результати цієї негласної слідчої (розшукової) дії, складанням планів, схем, фототаблиць, стенограм тощо. Виконання фіксації негласних слідчих (розшукових) дій повинно відповідати загальним правилам фіксації кримінального провадження, які встановлені у ст.ст. 103–107 КПК.

Відомчими нормативно-правовими актами НП України, органів безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, органів Державної пенітенціарної служби України, органів Державної прикордонної служби України, органів Державної митної служби України, що регламентують порядок та тактику проведення окремих негласних (слідчих) розшукових дій, може бути передбачене складання інших документів та особливості фіксації ходу і результатів окремих негласних слідчих (розшукових) дій.

Мета складання протоколу негласної слідчої (розшукової) дії полягає в тому, щоб відобразити в протоколі все істотне з погляду завдань розслідування, усі відомості, необхідні для встановлення складу злочину і вирішення інших питань, що постають перед судовими і правоохоронними органами, уникаючи зайвої інформації. Тим більше, що окрім відомостей, які стосуються протиправної діяльності при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій часто отримуються дані, котрі торкаються суто приватної сфери. Зважаючи на законодавчу заборону фіксації таких даних, у протоколі слід відображати лише інформацію, що стосується безпосередньо протиправних дій перевіряємих.

Дана теза означає, що *протокол, складений за результатами негласних слідчих (розшукових) дій, повинен відповідати критеріям законності, обґрунтованості, своєчасності, вмотивованості, справедливості, всебічності, повноти, визначеності, високої культури і грамотності документального оформлення.*

Виходячи з цього, протокол негласних слідчих (розшукових) дій як специфічна форма процесуального акта повинен мати ознаки останнього, а саме: 1) автор процесуального документа – особа, уповноважена законом на складання цього документа; 2) зміст – відомості про факти, що мають значення для кримінального провадження; 3) спосіб закріплення інформації – загально зрозумілими (загально прийнятими) письмовими знаками, тобто за допомогою письмової мови, якою ведеться судочинство.

Протокол негласних слідчих (розшукових) дій з відповідними додатками в цьому сенсі виконує роль як фіксації самого факту застосування певних технічних засобів, так і фіксації отриманих відомостей.

Слід зазначити, що протоколювання є основною формою фіксації ходу та результатів проведення негласної слідчої (розшукової) дії. З позиції внутрішньої форми протокол негласних слідчих (розшукових) дій повинен відповідати загальним вимогам, що закріплені процесуальним законом (з урахуванням специфіки й особливостей конкретних негласних слідчих (розшукових) дій), а також відповідати рекомендаціям зі складання процесуальних документів. Протокол негласної слідчої (розшукової) дії повинен відповідати загальним вимогам складання протоколу та додаткам до нього, що передбачено статтями 104, 105, 251, 252 КПК України.

Протокол повинен складатися:

– *вступної частини, яка має містити відомості про найменування документа (наприклад, «протокол зняття інформації з каналів зв'язку»); місце, час проведення процесуальної дії; особу, яка проводить процесуальну дію (прізвище, ім'я, по батькові, посада); всіх осіб, які присутні під час проведення процесуальної дії (прізвища, імена, по батькові, дати народження, місця проживання); інформацію про те, що особи, які беруть участь у процесуальній дії, заздалегідь повідомлені про застосування технічних засобів фіксації, характеристики технічних засобів фіксації та носіїв інформації, які*

застосовуються при проведенні процесуальної дії, умови та порядок їх використання;

– **описової частини**, яка повинна містити відомості про послідовність дій; отримані в результаті процесуальної дії відомості, важливі для цього кримінального провадження, в тому числі виявлені та/або надані речі і документи;

– **заключної частини**, яка повинна містити відомості про вилучені речі і документи та спосіб їх ідентифікації; спосіб ознайомлення учасників зі змістом протоколу; зауваження і доповнення до письмового протоколу з боку учасників процесуальної дії.

У **вступній частині протоколу негласної слідчої (розшукової) дії** додатково повинно бути зазначене відповідне рішення про проведення цієї негласної слідчої (розшукової) дії.

Особливості умов та порядку проведення окремих негласних слідчих (розшукових) дій можуть вимагати забезпечення конфіденційності даних про осіб, які проводили негласну слідчу (розшукову) дію або були залучені до її проведення. Порядок застосування таких заходів забезпечення конфіденційності щодо названих осіб визначається відповідними нормативно-правовими актами України.

Додатками до протоколу можуть бути: 1) спеціально виготовлені копії, зразки об'єктів, речей і документів; 2) письмові пояснення спеціалістів, які брали участь у проведенні відповідної процесуальної дії; 3) стенограма, аудіо-, відеозапис процесуальної дії; 4) фототаблиці, схеми, зліпки, носії комп'ютерної інформації та інші матеріали, які пояснюють зміст протоколу.

Додатки до протоколу негласної слідчої (розшукової) дії повинні бути належним чином виготовлені, упаковані з метою надійного збереження, а також засвідчені підписами слідчого, прокурора, спеціаліста, інших осіб, які брали участь у виготовленні або вилученні таких додатків.

Протоколи про проведення негласних слідчих (розшукових) дій з додатками не пізніше ніж через **двадцять чотири години** з моменту припинення зазначених негласних слідчих (розшукових) дій передаються прокурору.

Перевірка та оцінка протоколу негласної слідчої (розшукової) дії включає: вивчення відомостей, які містяться у протоколі, цілісності пакування додатків до протоколу; перевірку самого носія інформації на предмет наявності в протоколі підчищень, вставок, поправок, чи зроблені застереження щодо таких вставок, поправок, чи підписаний протокол особами, які брали участь у такій негласній слідчій (розшуковій) дії тощо); порівняння відомостей, що містяться в протоколі негласної слідчої (розшукової) дії та відповідних додатках до нього, з іншими доказами, що були зібрані під час кримінального провадження.

Якщо перевірка та оцінка протоколу негласної слідчої (розшукової) дії потребуватиме вивчення аудіо-, відеозапису або інших технічних носіїв інформації, на яких зафіксовані порядок та результати її проведення, слідчий,

прокурор проводить таку негласну слідчу (розшукову) дію як дослідження інформації, отриманої при застосуванні технічних засобів (ст. 266 КПК).

У підсумку слід зазначити, що прокурор повинен вжити заходів щодо збереження отриманих під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій речей і документів, які внаслідок оцінки результатів негласної слідчої (розшукової) дії він планує використовувати у кримінальному провадженні як докази. Збереження цих предметів забезпечується прокурором з дотриманням вимог ст. 100 КПК або ним складається доручення слідчому щодо забезпечення їх збереження в порядку, визначеному ст. 100 КПК України та Кабінетом Міністрів України.